

Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης

Τόμ. 2016, Αρ. 1

Πρακτικά 6ου Συνεδρίου

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ Π.Τ.Δ.Ε.
ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΨΥΧΟΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

6^ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων
24-26 Ιουνίου 2016

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ISSN: 2529-1157

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

~~Παπαδόπουλος~~ Ιωάννης
Πολυγρονουπούλου Σταυρούλα
~~Μπασιτά~~ Αγγελική

ΙΟΥΝΙΟΣ 2016

Υλοποίηση προγραμμάτων Φιλαναγνωσίας στο Δημοτικό Σχολείο με τη μέθοδο project. Μια πρακτική εφαρμογή για την Α΄ Δημοτικού στη θεματική ενότητα «Διατροφή»

Ιωάννα Κούρτη, Μαρία Κωνσταντάτου, Ζωή Μιχαήλ

doi: [10.12681/edusc.968](https://doi.org/10.12681/edusc.968)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κούρτη Ι., Κωνσταντάτου Μ., & Μιχαήλ Ζ. (2017). Υλοποίηση προγραμμάτων Φιλαναγνωσίας στο Δημοτικό Σχολείο με τη μέθοδο project. Μια πρακτική εφαρμογή για την Α΄ Δημοτικού στη θεματική ενότητα «Διατροφή». *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, 2016(1), 477–489. <https://doi.org/10.12681/edusc.968>

Υλοποίηση προγραμμάτων Φιλαναγνωσίας στο Δημοτικό Σχολείο με τη μέθοδο project.

Μια πρακτική εφαρμογή για την Α΄ Δημοτικού στη θεματική ενότητα «Διατροφή».

Κούρτη Ιωάννα, Εκπαιδευτικός Εκπαιδευτηρίων Αυγουλέα-Λιναρδάτου, Πτυχιούχος Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος «Ανθρωπιστικές Επιστήμες στην Εκπαίδευση- Νεοελληνική Γλώσσα και Παιδική Λογοτεχνία», Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

anna_kourti@hotmail.com

Κωνσταντάτου Μαρία, Εκπαιδευτικός Εκπαιδευτηρίων Αυγουλέα-Λιναρδάτου, Πτυχιούχος Π.Τ.Δ.Ε. ΕΚΠΑ, φοιτήτρια Π.Μ.Σ. «Εκπαίδευση και Πολιτισμός», Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

marizakwnstantatou@gmail.com

Μιχαήλ Ζωή, Εκπαιδευτικός Εκπαιδευτηρίων Αυγουλέα-Λιναρδάτου, Πτυχιούχος Π.Τ.Δ.Ε. ΕΚΠΑ, φοιτήτρια Π.Μ.Σ. «Ειδική Αγωγή», Τ.Ε.Α.Π.Η. ΕΚΠΑ.

zoi.michail@gmail.com

Περίληψη

Πολύς λόγος γίνεται τα τελευταία χρόνια για την εφαρμογή προγραμμάτων φιλαναγνωσίας, κυρίως στα δημοτικά σχολεία. Στο πλαίσιο αυτό, προτάθηκε από το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου (ΕΚΕΒΙ) η προσθήκη μίας επιπλέον διδακτικής ώρας στο εβδομαδιαίο πρόγραμμα για το γλωσσικό μάθημα, για την Α΄ και Β΄ δημοτικού με σκοπό την ανάγνωση και επεξεργασία λογοτεχνικών κειμένων. Σκοπός της φιλαναγνωσίας είναι η εξοικείωση του μικρού μαθητή με το βιβλίο και την ανάγνωση και η σταδιακή εδραίωση μιας φιλικής σχέσης του με αυτό. Αυτή η σχέση θα το βοηθήσει να αναπτύξει την κριτική του σκέψη, να δραστηριοποιήσει τη φαντασία του και την εφευρετικότητά του, να εμπλουτίσει την αισθητική του καλλιέργεια, να δοκιμάσει τα συναισθήματά του αναπτύσσοντας έτσι τη συναισθηματική του νοημοσύνη, να καλλιεργήσει τη γλωσσική του έκφραση με έμμεσο και βιωματικό τρόπο, και εν κατακλείδι να συγκροτήσει ολόπλευρα την προσωπικότητά του.

Η υλοποίηση ενός προγράμματος φιλιαναγνωσίας όμως μπορεί να αποτελέσει ένα καλό εφαλτήριο για την οργάνωση και υλοποίηση ενός σχεδίου εργασίας (project), πάντα σε θέματα που ενδιαφέρουν τους μαθητές. Η μέθοδος project είναι μια μέθοδος διεπιστημονική, διαφοροποιημένη και συνεργατική, έχοντας ως βασική επιδίωξη την κινητοποίηση των μαθητών και την οικοδόμηση της γνώσης.

Στην παρούσα εργασία, σκοπό έχουμε να παρουσιάσουμε ένα πρόγραμμα φιλιαναγνωσίας, το οποίο διενεργήθηκε με τη μέθοδο project σε 116 μαθητές Α΄ δημοτικού, για το σχολικό έτος 2015-2016, στη θεματική ενότητα «διατροφή», της Μελέτης Περιβάλλοντος.

Το πρόγραμμα έγινε διαθεματικά και διαδραστικά και απαρτίζεται από πολλές δραστηριότητες, κυρίως βιωματικού χαρακτήρα, έχοντας ως εφαλτήριο το βιβλίο της Μαρίας Πολίτου «Ο Γυριστρούλης και οι Ο,τι Νάνοι στη χώρα των Σωστοφάγων».

Το αποτέλεσμα της όλης διαδικασίας ήταν η ευαισθητοποίηση των μαθητών σε θέματα διατροφής και η αλλαγή των διατροφικών συνηθειών, κυρίως σε παιδιά με έντονα προβλήματα παχυσαρκίας.

Λέξεις-Κλειδιά

φιλιαναγνωσία, μέθοδος project, διατροφή

Abstract

These years we are talking all the time about “Joy of reading” programs, especially at the primary school. That’s why the National Book Centre of Greece proposed to add one lesson hour per week for the language course. The aim of these programs is the familiarity of the little students with books and reading and of course to create a friendly relationship between each student and the literature. This relationship will help them to develop their critical thought, to sharpen their imagination, to enrich their aesthetic culture, to develop their emotional intelligence, to cultivate their linguistic expression through an experiential way and to create a strong personality. So, the implementation of a “Joy of reading” program at the primary school could be the beginning for a project design, specializing at topics that students are interested for. Project method is an interdisciplinary, differential and collaborative method. Its basic aim is to motivate the students through the Constructivism theory.

In this paper, we would like to present a “Joy of reading” program which took place at Avgouleia-Linardatou private, primary school. The method that we use was

the project method. 116 students of the first class took part to the program at the last school year (2015-2016), at the topic of “Healthy diet”. The program was interdisciplinary and experiential and many activities took place through the school year, based on Maria’s Politou book “Gyristroulis and the Otinanoi at the Country of the people who eat healthy”. The results of the whole project were the awareness of our students at the issue of “Healthy diet”. Also, many of them change some of their eating habits, especially the obese children.

Keywords

“Joy of reading” programs, project method, healthy diet

1.Ο όρος φιλιαναγνωσία

Ο όρος φιλιαναγνωσία αποτελεί μια πολυσυζητημένη έννοια κατά τα τελευταία έτη και παραπέμπει στη θετικά προσδιορισμένη σχέση του αναγνώστη με το βιβλίο ως το κατεξοχήν είδος και έκφραση της γραπτής ύλης και εμπεριέχει ταυτόχρονα τις εξειδικευμένες εκπαιδευτικές δραστηριότητες, οι οποίες στοχεύουν στην διαμόρφωση αυτής της σχέσης μέσα από την ανάπτυξη αναγκαίων γνωστικών δεξιοτήτων κυρίως αλλά και κοινωνικών δεξιοτήτων και αισθητικών κριτηρίων (Markidis 2011).

Ο συγκεκριμένος όρος έχει αποδοθεί στη βιβλιογραφία και με τον όρο «κοινωνικός εγγραμματισμός». Ο όρος αυτός έχει να κάνει με τη θεωρία ότι η διαμόρφωση θετικής σχέσης του υποκειμένου με τη γραπτή ύλη διαμορφώνεται μέσα από συγκεκριμένες κοινωνικές πρακτικές εγγραμματισμού, οι οποίες αναπτύσσονται τόσο σε θεσμικά περιβάλλοντα, όπως είναι τα σχολεία και οι βιβλιοθήκες, όσο και σε άτυπα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα, όπως είναι η οικογένεια ή οι ομάδες ομηλικών (Καρακίτσιος 2011).

Αναφορικά με τη διεθνή βιβλιογραφία, φαίνεται ότι ο όρος “φιλιαναγνωσία” ταυτίζεται με τον περιφραστικό γαλλικό όρο *aimer lire* (αγάπη για ανάγνωση), ενώ μοιάζει να διαφοροποιείται από τους αντίστοιχους αλλόγλωσσους όρους, *Literacy*, *Literatie* (Καρακίτσιος 2012).

1.1. Στόχοι της φιλιαναγνωσίας

Σκοπός της φιλιαναγνωσίας είναι η εξοικείωση του μικρού μαθητή με το βιβλίο και την ανάγνωση και η σταδιακή εδραίωση μιας φιλικής σχέσης του με το λογοτεχνικό

βιβλίο. Αυτή η σχέση θα το βοηθήσει να αναπτύξει την κριτική και δημιουργική του σκέψη, να δραστηριοποιήσει τη φαντασία του και την εφευρετικότητά του, να εμπλουτίσει την αισθητική του καλλιέργεια, να δοκιμάσει τα συναισθήματά του αναπτύσσοντας έτσι τη συναισθηματική του νοημοσύνη, να καλλιεργήσει τη γλωσσική του έκφραση με έμμεσο και βιωματικό τρόπο, και εν κατακλείδι να συγκροτήσει ολόπλευρα την προσωπικότητά του.

Μέσα όμως από τη διαδικασία της φιλαναγνωσίας επιτυγχάνονται βέβαια και κάποιοι επιμέρους στόχοι, όπως η καλλιέργεια της αναγνωστικής απόλαυσης, η άσκηση της δεξιότητας της προσεκτικής ακρόασης και ως εκ τούτου η πρόληψη φαινομένων διάσπασης προσοχής, όταν δεν οφείλεται σε παθογόνα αίτια, που είναι πολύ συχνή στις μικρές τάξεις του δημοτικού σχολείου, η καλλιέργεια της δεξιότητας αναδιήγησης ιστοριών, συναισθημάτων ή καταστάσεων, η ανάπτυξη της δυνατότητας κατανόησης του κειμένου, η ανάπτυξη της συνεργατικής ικανότητας, της επικοινωνιακής ικανότητας, αλλά και της αφηγηματική ικανότητα, η εξοικείωση με τη λειτουργία ομάδων, καθώς και η δημιουργία κλίματος συντροφικότητας και δημιουργικότητας μέσα στην τάξη, η οποία σταματά να αποτελεί ένα άθροισμα μεμονωμένων μαθητών αλλά γίνεται μια «κοινότητα αναγνωστών».

1.2. Η φιλαναγνωσία στο ελληνικό σχολείο

Στην Ελλάδα υπεύθυνο για τα προγράμματα φιλαναγνωσίας στο δημοτικό σχολείο είναι το Υπουργείο Παιδείας και το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου (ΕΚΕΒΙ). Σταθμό στην edραϊώση και εξέλιξη τέτοιων προγραμμάτων αποτέλεσε ο Σεπτέμβριος του 2010 με την καθιέρωση της φιλαναγνωσίας για τις Α΄ και Β΄ τάξεις του Δημοτικού Σχολείου σε 800 Ολοήμερα, με την παράλληλη αύξηση του γλωσσικού μαθήματος κατά 1 ώρα την εβδομάδα. Σημαντική καινοτομία αποτέλεσε και η δημιουργία της επίσημης ιστοσελίδας του ΕΚΕΒΙ (<http://www.philanagnosia.gr/>), όπου εκπαιδευτικοί και μαθητές μπορούν να έχουν πρόσβαση στις ενότητες: «Γνωριμία με δημιουργούς», «Επιμορφώσεις», «Λέσχες ανάγνωσης», «Ψηφιακές συναντήσεις με συγγραφείς», καθώς και με την καινοτόμα σελίδα «Ο μικρός αναγνώστης».

Οι εμπλεκόμενοι σε ένα πρόγραμμα φιλαναγνωσίας είναι τρεις: το λογοτεχνικό βιβλίο, ο μαθητής και ο εκπαιδευτικός.

Το λογοτεχνικό βιβλίο αποτελεί τον διαμεσολαβητή ανάμεσα στον μαθητή και στον ιστορικοκοινωνικό του χώρο και φυσικά πρέπει να προκαλεί το ενδιαφέρον του μαθητή έτσι ώστε να προκαλέσει διάλογο με αυτόν.

Ο μαθητής δε είναι ο κύριος αποδέκτης και εμπλέκεται στη διαδικασία εφόσον αναγνωρίζει στο λογοτεχνικό κείμενο ιδέες που τον αφορούν.

Στη διαμόρφωση της θετικής στάσης των παιδιών απέναντι στη λογοτεχνία βέβαια πολύ σημαντικό ρόλο διαδραματίζει και ο εκπαιδευτικός, ο οποίος διακρίνοντας τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες των μαθητών επιλέγει βιβλία και δημιουργεί κίνητρα για την ανάγνωσή τους. Εξάλλου, «σε όλες τις τάξεις, ακόμη και στις πιο ‘δύσκολες’, ακόμη και κάτω από τις πιο αντίξοες συνθήκες, μπορούν να γίνουν εκπληκτικά πράγματα, όταν εκπαιδευτικοί με γνώσεις, μεράκι και ευαισθησία, εκπαιδευτικοί που γνωρίζουν από πρώτο χέρι την απόλαυση της ανάγνωσης και αγαπούν με πάθος τη λογοτεχνία, αποφασίζουν να δράσουν» (Χαλκιαδάκη 2008: 150).

Σημαντική λοιπόν είναι και η επιλογή του κατάλληλου παιδικού λογοτεχνικού κειμένου. Στην παιδική λογοτεχνία, ανήκουν όλα τα είδη λογοτεχνίας που περιλαμβάνονται και στη λογοτεχνία ενηλίκων, δηλαδή μυθιστορήματα, διηγήματα, ποίηση, παραμύθια, μικρές ιστορίες, βιογραφίες, αλλά και κόμικς και βιβλία γνώσεων. Παρόλο που τα τελευταία φαίνεται να μην εξυπηρετούν το στόχο της τέρψης του αναγνώστη, εντούτοις θα λέγαμε ότι τα σύγχρονα βιβλία γνώσεων ενισχύουν τη δυσκολία διάκρισης των ορίων τους από την «καθαρή» λογοτεχνία, καθώς παρόλο που σαφώς έχουν μορφωτικό χαρακτήρα, πλαισιώνονται από μυθοπλασία. Αντίστροφα, θα μπορούσαμε να πούμε πως και τα βιβλία που χαρακτηρίζονται αμιγώς λογοτεχνικά, λειτουργούν ως ένα βαθμό με τον ίδιο ακριβώς τρόπο, αφού οι «γνώσεις» που αποκομίζει το παιδί από ένα λογοτεχνικό βιβλίο αφορούν κατά κανόνα τον εσωτερικό κόσμο και τις ανθρώπινες σχέσεις, δίχως όμως να αποκλείεται και η μετάδοση άλλου είδους γνώσεων -π.χ. ιστορικά μυθιστορήματα- (Καρπόζηλου 1994: 84-85). Επομένως στην τάξη μπορούν να «χρησιμοποιηθούν» όλα τα προαναφερόμενα είδη βιβλίων που ανήκουν στην παιδική λογοτεχνία, αρκεί ο εκπαιδευτικός να γνωρίζει πως κάθε βιβλίο έχει το δικό του χαρακτηριστικό γνώρισμα που το κάνει ξεχωριστό και να διαθέτει το χάρισμα να τα εντάξει στην εκπαιδευτική διαδικασία και να κεντρίσει το ενδιαφέρον των μαθητών του.

Η διαδικασία της ανάγνωσης στο σχολικό περιβάλλον, στην οποία θα στηριχθεί ο εκπαιδευτικός για την οργάνωση ενός προγράμματος φιλιαναγνωσίας, εξαρτάται κυρίως από τις σχέσεις των μαθητών μεταξύ τους αλλά και από τη σχέση τους με το κείμενο, όπως προκύπτει από τα παραπάνω. Κάθε μαθητής συνομιλεί και απολαμβάνει χωριστά το κείμενο, αλλά όλοι μαζί ανταλλάσσουν απόψεις και βιωματικές εμπειρίες βασιζόμενες στο κείμενο, δημιουργώντας έτσι ένα άλλο

κείμενο, πάνω στο κείμενο που ήδη διάβασαν με αρωγό τον εκπαιδευτικό (Κατσίκη-Γκίβαλου 2008).

2. Η μέθοδος project

Η παιδαγωγική του σχεδίου εργασίας ή αλλιώς μέθοδος project, αποτελεί μια μέθοδο διεπιστημονική, διαφοροποιημένη και συνεργατική, έχοντας ως βασική επιδίωξη την κινητοποίηση των μαθητών και την οικοδόμηση της γνώσης. Πρόκειται για μια έννοια πολυσυζητημένη στον χώρο της Παιδαγωγικής Επιστήμης, γι' αυτό άλλωστε και έχουν γίνει πολλές προσπάθειες ορισμού της.

Θα λέγαμε ότι το project είναι μια μελέτη ή μια έρευνα σε βάθος για ένα συγκεκριμένο θέμα, το οποίο αναλαμβάνει να επεξεργαστεί μια μικρή ομάδα μαθητών μέσα σε μια τάξη, ενώ μερικές φορές το αναλαμβάνουν ολόκληρη η τάξη ή περιστασιακά ένας μεμονωμένος μαθητής. (Νικολάου 2000:220, Σουλιώτη 2004:45). Αποτελεί, επομένως, σύνθετη δημιουργική εργασία, η οποία μπορεί να απασχολήσει την τάξη ή μέρος της από μερικές ώρες ως και ολόκληρη τη σχολική χρονιά (Σουλιώτη 2005:11-12).

Στη βιβλιογραφία συναντάται και ο παρακάτω ορισμός: «Ως μέθοδος project ορίζεται κάθε οργανωμένη μαθησιακή δραστηριότητα, συλλογικής συνήθως μορφής, που αναπτύσσεται σε πλαίσιο ελεύθερης επιλογής, με βάση προκαθορισμένο σχέδιο και αποβλέπει στη διερεύνηση, οργάνωση και διαχείριση γνώσεων, υλικών, αξιών και δράσεων οι οποίες αφορούν ολιστικές καταστάσεις της πραγματικότητας και ενδιαφέρουν άμεσα τους εμπλεκόμενους μαθητές ως άτομα ή ως μέλη κοινωνικών ομάδων (Ματσαγγούρας 2003).

Κατά τον Χρυσυφίδη με τον όρο «μέθοδος project» εννοούμε μια σύνθετη μορφή διδακτικής διαδικασίας, η οποία έχει ως αφετηρία συγκεκριμένους προβληματισμούς μεμονωμένων μελών ή του συνόλου της διδακτικής ομάδας, στοχεύει δε στην επίτευξη κάποιου έργου που οδηγεί στη λύση ενός προβλήματος. Στηρίζεται στις ανάγκες και τα βιώματα των παιδιών, των οποίων η ενεργός συμμετοχή στη διαδικασία του σχεδιασμού και της οργάνωσης είναι καθοριστική, για το λόγο αυτό ταυτίζεται σε μεγάλο βαθμό με τη Βιωματική-Επικοινωνιακή διδασκαλία (Χρυσυφίδης 2000:43-44).

Σκοπός των σχεδίων εργασίας είναι να μάθει κανείς περισσότερα για κάποιο θέμα παρά να αναζητήσει σωστές απαντήσεις σε ερωτήσεις που έχουν τεθεί από το δάσκαλο ή από τους μαθητές ή σε συνεργασία μεταξύ τους. Δίνει έμφαση στη

διαδικασία και όχι στο αποτέλεσμα αυτό καθ' αυτό και βοηθά το μαθητή να καταστεί περισσότερο ενεργό και υπεύθυνο υποκείμενο μάθησης (Μπρίνια 2005:210-111).

Επιπρόσθετα, τα σχέδια εργασίας προσφέρουν και στον ίδιο τον συμμετέχοντα εκπαιδευτικό τη δυνατότητα να αξιοποιήσει τις εμπειρίες του και να συνδέσει τη μάθηση με τα ενδιαφέροντά του και την επαγγελματική του ζωή, καθώς συμμετέχει ο ίδιος ενεργητικά σε μια διερευνητικού τύπου μάθηση (Δεδούλη 2005: 417-424).

Η ανάπτυξη ενός σχεδίου εργασίας στα πλαίσια της τάξης ακολουθεί τις βασικές φάσεις της μεθόδου (Frey 1986). Οι φάσεις είναι οι εξής: ανάπτυξη προβληματισμού, επιλογή θέματος, συλλογικός προγραμματισμός, χωρισμός σε ομάδες, ενδοομαδικός προγραμματισμός, διεξαγωγή του έργου, παρουσίαση, ανατροφοδότηση (Κατσαρού 2008: 32-33).

3. Σύνδεση προγραμμάτων φιλαναγνωσίας και της μεθόδου project στο δημοτικό σχολείο

Όπως προκύπτει από το θεωρητικό πλαίσιο που αναπτύχθηκε παραπάνω, τόσο ένα πρόγραμμα φιλαναγνωσίας, όσο και ένα πρόγραμμα που υλοποιείται στο σχολείο με τη μέθοδο project έχουν κοινή στοχοθεσία και βασικότερη επιδίωξη την ολόπλευρη ανάπτυξη του μαθητή και την πνευματική του καλλιέργεια. Αυτό είναι που μας κάνει να καταλήγουμε εύκολα στο συμπέρασμα ότι η υλοποίηση ενός προγράμματος φιλαναγνωσίας μπορεί να αποτελέσει ένα καλό εφαλτήριο για την οργάνωση και υλοποίηση ενός σχεδίου εργασίας (project), πάντα σε θέματα που ενδιαφέρουν τους μαθητές και πάντα με αρωγό και υποστηρικτή τον εκπαιδευτικό.

Πάνω σε αυτή την πεποίθηση στηρίζαμε και το πρόγραμμα που έλαβε χώρα στο σχολείο μας και παρουσιάζεται παρακάτω.

4.Συνδιάζοντας ένα πρόγραμμα φιλαναγνωσίας με τη μέθοδο project. Μια πρακτική εφαρμογή για την Α΄ δημοτικού στη θεματική ενότητα «διατροφή».

Σκεπτόμενοι τα θετικά αποτελέσματα που μπορεί να έχει για τους μαθητές ένα πρόγραμμα φιλαναγνωσίας, ειδικά όταν εκτείνεται σε όλη τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς με τη μορφή του project, οργανώσαμε για το σχολικό έτος 2015-2016, ένα τέτοιου είδους πρόγραμμα για την Α΄ δημοτικού. Συμμετείχαν συνολικά 116 παιδιά (5 τμήματα). Το πρόγραμμα είχε συνολική διάρκεια επτά μηνών, καθώς ξεκίνησε τον Νοέμβριο του 2015 και ολοκληρώθηκε στο τέλος της σχολικής χρονιάς. Βασική μας

επιδίωξη ήταν να υπάρχει βιωματικός χαρακτήρας και φυσικά το πρόγραμμα να έχει διαθεματικό χαρακτήρα. Έτσι, στο projectεμπλέξαμε το μάθημα της Γλώσσας, των Νέων Τεχνολογιών, της Φυσικής Αγωγής, των Εικαστικών, της Μελέτης Περιβάλλοντος και φυσικά το μάθημα της Φιλαναγνωσίας.

Οι βασικοί στόχοι ήταν τέσσερεις: α) η καλλιέργεια δημιουργικότητας, συνεργασίας και ομαδικότητας, β) η αγάπη για το βιβλίο, γ) η ενημέρωση γύρω από θέματα διατροφής και υγείας και δ) η αλλαγή διατροφικών συνηθειών σε παιδιά που επέλεγαν για κολατσιό ανθυγιεινά φαγητά.

Τα βιβλία που επιλέχθηκαν ήταν τέσσερα:

1. Ο Γυριστρούλης και οι Ό,τι Νάνοι στη χώρα των Σωστοφάγων, της Μαρίας Πολίτου, το οποίο υπήρξε και το βασικό κείμενο στο οποίο στηρίχθηκε το όλο εγχείρημα.

2. Οι σωματοφύλακες της κατσαρόλας της Λένα Τερκεσίδου.

3. Ο Μαρουλένιος και η καρδούλα του, ένα συλλογικό έργο της Μαρίας Πολίτου, της Ράνιας Μουστάκη και της Άννας Παππά, το οποίο είναι διαθέσιμο μόνο σε ψηφιακή μορφή.

4. Η Δόνα Τεριδόνα και το μυστικό της γαμήλιας τούρτας, το γνωστό παραμύθι του Ευγένιου Τριβιζά.

Η πρώτη δράση μας είχε τίτλο «Τις τροφές θα κυνηγήσει όποιος τον γρίφο απαντήσει». Τα παιδιά της Α΄ τάξης χωρίστηκαν σε 5 ομάδες, σχηματίζοντας 5 μεγάλους κύκλους στην αυλή του σχολείου. Οι δασκάλες εκφώνουσαν κάθε φορά έναν γρίφο και ο εκπρόσωπος της ομάδας που έβρισκε πρώτη την απάντηση, έπαιρνε την αντίστοιχη εικόνα αυτής και την τοποθετούσε μ'ένα μανταλάκι πάνω σ'ένα μεγάλο σχοινί.

Η δεύτερη δράση είχε τίτλο «πρωινό στην αυλή». Τα παιδιά ενημερώθηκαν από την προηγούμενη ημέρα πως θα φάνε το πρωινό τους στην αυλή μαζί με τη δασκάλα και τους συμμαθητές τους. Προηγήθηκε συζήτηση σχετικά με το ποιες τροφές συνιστούν ένα πλήρες και υγιεινό πρωινό. Έτσι το κάθε παιδάκι επέλεξε μόνο του το πρωινό που θα έφερνε στο σχολείο βάσει των προτιμήσεών του, εφόσον εντασσόταν στα πλαίσια της υγιεινής διατροφής. Όλα τα παιδιά κατέβηκαν το επόμενο πρωί στην αυλή του σχολείου, φέρνοντας το πρωινό τους, το οποίο έφαγαν μαζί με τις δασκάλες τους.

Η επόμενη δράση του σχολείου αφορούσε στη διανομή φρούτων στα παιδιά. Μία φορά τον μήνα καθιερώθηκε να μοιράζονται στα παιδιά όλου του σχολείου φρούτα,

προκειμένου να επιλέγουν για το κολατσιό τους χυμούς ή φρέσκα φρούτα και όχι τυποποιημένες τροφές.

Ακόμη μία πολύ σημαντική απόφαση του πάρθηκε κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς στα πλαίσια της προσπάθειας απόκτησης υγιεινών διατροφικών συνηθειών, ήταν η ριζική αναδιάρθρωση του κυλικείου. Στον κατάλογο του κυλικείου προστέθηκαν φυσικοί χυμοί, μπάρες δημητριακών, φρέσκα φρούτα και λαχανικά, κουλουράκια Θεσσαλονίκης, τوست και αραβικές πίτες με τυρί και λαχανικά, αλλά και ανάλατοι ξηροί καρποί ενώ παράλληλα περιορίστηκαν τα κατεψυγμένα σφολιατοειδή.

Συνεχίζοντας, στο σχολείο οργανώθηκε μία βιβλιοπαρουσίαση από τη Διαιτολόγο-Διατροφολόγο Σοφία Τικταμπανίδη ανά τμήμα, και δημιουργήθηκε το αντίστοιχο κολάζ «Το πιάτο μας» από τους μαθητές όπως και επίσκεψη της διαιτολόγου-διατροφολόγου κυρίας Τσιώτα, όπου τα παιδιά παρακολούθησαν ένα εκπαιδευτικό video, συζήτησαν για τη σημασία των διατροφικών συνηθειών στη ζωή μας και στο τέλος ζωγράφισαν την αγαπημένη τους υγιεινή τροφή.

Επιπλέον, όλα τα τμήματα της Α΄ τάξης δημιούργησαν από ένα κολάζ με την πυραμίδα της υγιεινής διατροφής το οποίο στόλισε την τάξη τους μέχρι το τέλος της σχολικής χρονιάς. Όλες οι τροφές που κολλήθηκαν σε αυτό είχαν σχεδιαστεί και κοπεί από τα ίδια τα παιδιά. Έτσι οι μαθητές μπόρεσαν να κατηγοριοποιήσουν τις τροφές και να οπτικοποιήσουν την πυραμίδα.

Μία ακόμη δράση στα πλαίσια του project υγιεινής διατροφής ήταν η δραματοποίηση του παραμυθιού «ο Μαρουλένιος και η καρδούλα του». Το παραμύθι διαβάστηκε στην ολομέλεια των παιδιών ενώ ταυτόχρονα οι δασκάλες είχαν μεταμφιεστεί στους πρωταγωνιστές αυτού, δίνοντας μια ιδιαίτερως χιουμοριστική νότα στην όλη προσπάθεια. Ακολούθησε σχετική συζήτηση κι ανάδειξη των σωστών διατροφικών συνηθειών και της σπουδαιότητας της φυσικής άσκησης.

Επιπλέον, το project μας στηρίχτηκε στη χρήση των νέων τεχνολογιών. Συνολικά οι διδάσκοντες της Α' τάξης του δημοτικού δημιουργήσαμε ομαδικά, διαδραστικές ασκήσεις στηριζόμενες στο λογισμικό storyline, το οποίο υπήρχε διαθέσιμο στο διαδίκτυο. Όλες οι ασκήσεις ήταν οπτικοποιημένες, αφορούσαν στη διατροφή και είχαν τη μορφή drag and drop, αντιστοίχισης και συμπλήρωσης κενού. Με βιωματικό τρόπο οι μαθητές εμπλέχτηκαν στη διαδικασία των ασκήσεων στο διαδραστικό πίνακα, οι οποίες σκόπευαν στην καλύτερη εμπέδωση των όσων είχαν προαναφερθεί σχετικά με τη θεματολογία του project της σωστής διατροφής.

Στα πλαίσια του μαθήματος της Αισθητικής Αγωγής αλλά και των Καλλιτεχνικών, όπως αυτά εντάσσονται στο ωρολόγιο πρόγραμμα της Α' τάξης σύμφωνα με το Αναλυτικό Πρόγραμμα, ασχοληθήκαμε εκτενώς με το θέμα της διατροφής. Με τη βοήθεια των δασκάλων της τάξης και της δασκάλας των εικαστικών τα παιδιά ζωγράφισαν τα αγαπημένα τους φρούτα με νερομπογιές και χρώματα της επιλογής τους σε χαρτί ακουαρέλα και τα παρουσίασαν στους συμμαθητές τους, ενώ εξηγούσαν και το λόγο που τους αρέσει το συγκεκριμένο φρούτο. Στο τέλος της παρουσιάσής τους εκθέσαμε τις δημιουργίες τους στη γωνιά της Φιλαναγνωσίας που υπήρχε στην τάξη, ενώ κάποιες ζωγραφιές στόλισαν και τους διαδρόμους του σχολείου.

Σκεπτόμενοι ότι τα παιδιά μαθαίνουν με βιωματικό τρόπο, δεν έλειψαν και τα παιχνίδια στην αυλή. Οργανώσαμε το παιχνίδι με τίτλο "Την Τροφούλα κυνηγάω...στην πυραμίδα την κολλάω". Ένα καλάθι γεμάτο με τροφές, στρώματα γυμναστικής, αυτοσχέδια εμπόδια πάνα σε στρώματα γυμναστικής και μια άδεια πυραμίδα διατροφής ήταν όλα όσα χρειαστήκαμε για το βιωματικό μας παιχνίδι στην αυλή. Με αρωγούς μας τους γυμναστές του σχολείου μας, η σφυρίχτρα ήχησε και το παιχνίδι ξεκίνησε με παίκτες τα πέντε τμήματα της πρώτης δημοτικού χωρισμένα σε ομάδες και εμψυχωτές τους δασκάλους τους. Νικήτρια ήταν η ομάδα που είχε περάσει όλα τα εμπόδια και έφτανε πρώτη στην πυραμίδα τοποθετώντας την τροφούλα στη σωστή θέση στην πυραμίδα διατροφής.

Φτάνοντας στο τέλος της σχολικής χρονιάς σκεφτήκαμε πως θα ήταν καλή ιδέα να φτιάξουν τα παιδιά το δικό τους σουπλά, το οποίο θα χρησιμοποιούν κάθε φορά που θα τρώνε στο σπίτι. Κάθε παιδί ζωγράφισε πάνω στο σουπλά το αγαπημένο του φαγητό. Οι δασκάλες της τάξης τα συγκέντρωσαν και τα πλαστικοποίησαν, ώστε να δοθούν στα παιδιά ως αναμνηστικό στο τέλος της χρονιάς. Επίσης, καθ' όλη τη χρονιά ασχοληθήκαμε με φύλλα εργασίας τα οποία ήταν στοχευμένα στη θεματολογία της σωστής διατροφής και ήταν δημιουργία όλων των δασκάλων της Α' τάξης. Αυτά περιείχαν ιστοριούλες με θέμα τη διατροφή, κολλάς, ζωγραφική, αντιστοιχίσεις, καθώς και φύλλα εργασίας με θέματα βγαλμένα από το παραμύθι που επεξεργαστήκαμε "Ο Γυριστρούλης και οι Ό,τι Νάνοι στη χώρα των Σωστοφάγων". Τα φύλλα εργασίας στο τέλος της χρονιάς ενώθηκαν και βιβλιοδέθηκαν, δημιουργώντας ένα υπέροχο βιβλίο με τίτλο "Στη Χώρα των Σωστοφάγων" και τελικό συγγραφέα τον κάθε μαθητή ξεχωριστά. Τέλος, όπως είναι φανερό εμείς οι δάσκαλοι νιώσαμε ότι σίγουρα οι μαθητές μας έχουν κερδίσει πολλά μέσα από αυτό

το πολύμηνο και δημιουργικό project, έχοντας ταυτόχρονα αποκτήσει τις απαραίτητες γνώσεις και βιώματα που τα καταστούν ικανά να κρίνουν τι είναι σωστό και τι όχι για τη διατροφή τους. Για όλους αυτούς τους λόγους σκεφτήκαμε πως θα ήταν καλή ιδέα να κλείσουμε τη σχολική μας χρονιά με μια καλοκαιρινή γιορτούλα που θα είχε απαρχή τα ενδιαφέροντα των παιδιών μας που τόσο τα ανέδειξαν στη διάρκεια του project αλλά και τις γνώσεις που κατέκτησαν. Έτσι το θεατρικό γράφτηκε από την πένα της διευθύντριας του σχολείου μας και σκηνοθετήθηκε από την ίδια και τον θεατρολόγο μας. Η θεατρική μας παράσταση είχε τίτλο "Στη χώρα των Σωστοφάγων" και οι ρόλοι ήταν βγαλμένοι μέσα από το ομώνυμο παραμύθι της Ελένης Πολίτου, οπότε και ήταν οικείοι στα παιδιά εφόσον το επεξεργαστήκαμε στο project. Οι ρόλοι πλαισιωμένοι με ηχητικά αποσπάσματα από διαφημίσεις τροφίμων, αλλά και τα χορευτικά που έμαθαν τα παιδιά έδωσαν μια ξεχωριστή και ευχάριστη νότα στη γιορτούλα μας. Τέλος, τα παιδιά μας είπαν τραγούδια σχετικά με τη διατροφή, τα οποία είχαν μάθει με η βοήθεια των δασκάλων μουσικής καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς.

Συμπεράσματα

Κλείνοντας αυτό το άρθρο θα λέγαμε ότι σίγουρα η Φιλαναγνωσία είναι μια ώρα μέσα στο ωρολόγιο πρόγραμμα που καλλιεργεί στα παιδιά την αγάπη για το βιβλίο και όχι μόνο, αλλά όταν αυτή υλοποιείται με ένα project γίνεται περισσότερο στοχευμένη και όλοι οι μαθητές έχουν να κερδίσουν πολλά μέσα από αυτή τη διαδικασία. τα συμπεράσματα στα οποία εμείς καταλήξαμε μέσα από αυτό είναι πως οι δράσεις που υλοποιήσαμε επέφεραν μια πολύ καλή συνεργασία μεταξύ των παιδιών και δεν υπήρχε ανταγωνισμός μεταξύ τους, αλλά μόνο απέραντη θέληση για παιχνίδι. Επιπλέον, ο βιωματικός χαρακτήρας των δράσεων αυτών βοήθησε στην ουσιαστική αλλαγή των διατροφικών τους προτιμήσεων κατά τα διαλείμματα και αυτό φάνηκε από τις επιλογές των τροφών που έκαναν στο κυλικείο του σχολείου. Τέλος, υπήρξαν θετικά σχόλια από πολλούς γονείς του σχολείου μας για την αλλαγή των διατροφικών προτιμήσεων των παιδιών και στο σπίτι.

Βιβλιογραφία

Δεδούλη, Μ. (2005). Πειραματική εφαρμογή της μεθόδου project στο πλαίσιο του προγράμματος επαγγελματικής ανάπτυξης Εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας

Εκπαίδευσης, στο Μπαγάκης Γ. (επιμ.), *Επιμόρφωση και επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Καρακίτσιος Α. (2012). Εισαγωγή στη φιλιαναγνωσία, στο Επιμορφωτικό υλικό για εκπαιδευτικούς το οποίο δημιουργήθηκε στο πλαίσιο των Πράξεων: *Καινοτόμες δράσεις ενίσχυσης της φιλιαναγνωσίας των μαθητών*.

Καρακίτσιος, Α. (2011). Φιλιαναγνωσία: Ερωτήσεις και Απαντήσεις, στο Αρτζανίδου Ε., Γούλης Δ., Γρόσδος Σ., Καρακίτσιος Α. (επιμ.) (σ. 57-72), *Παιχνίδια Φιλιαναγνωσίας και Αναγνωστικές Εμπυρώσεις*. Αθήνα: Gutenberg.

Καρπόζηλου Μ. , (1994). *Το παιδί στη χώρα των βιβλίων*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Κατσαρού, Ε. και Δεδούλη, Μ. (2005). *Επιμόρφωση και αξιολόγηση στο χώρο της εκπαίδευσης*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Makridis, K. (2011). Social literacy in school contexts: concepts and research instruments. *Report for the National Book Center of Greece*. Athens.

Ματσαγγούρας, Ηλ. (2003), *Η διαθεματικότητα στη σχολική γνώση*, Αθήνα: Gutenberg.

Μπρίνια, Β. (2005), Η Διεξαγωγή του μαθήματος «Αρχές Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων» με τη Μέθοδο Project στο Ενιαίο Λύκειο, *Εκπαιδευτικά*, 77-78, σ. 210-217.

Νικολάου, Γ. (2000), *Ένταξη και Εκπαίδευση των αλλοδαπών μαθητών στο Δημοτικό Σχολείο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Σουλιώτη, Ε. και Παγγέ, Τ. (2005), Διαθεματικές Προεκτάσεις στη διδασκαλία της Αγγλικής Γλώσσας: Πρακτικές εφαρμογές με τη χρήση της μεθόδου Project και των Νέων Τεχνολογιών, *Εκπαιδευτικά*, 75-76, σ. 8-20.

Frey, K. (1986). Ο εκπαιδευτικός ως μέλος μιας διαπιστωμένης κοινότητας μάθησης, στο Μπαγάκης Γ. (επιμ.), *Επιμόρφωση και επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Χαλκιαδάκη. Α. (2008). Τα πολλαπλά 'στοιχήματα' μιας ερευνητικής προσπάθειας, στο Γκίβαλου Α., Καλογήρου Τ., Χαλκιαδάκη Α. (επιμ.) (σ.137-224), *Φιλαναγνωσία και Σχολείο*. Αθήνα: Πατάκης.

Χρυσοφίδης, Κ. (2000), *Βιωματική-Επικοινωνιακή Διδασκαλία*. Αθήνα: Gutenberg.